

EWA WIDZ

ewa.widz@umcs.lublin.pl

Rola centralnego kontrahenta w rozliczeniach transakcji na rynku nieregulowanym OTC na przykładzie działalności KDPW_CCP

The Role of the Central Counterparty in Clearing of OTC Transactions

Based on the Activity of KDPW_CCP

Słowa kluczowe: izba rozliczeniowa; centralny kontrahent; KDPW_CCP; rynek nieregulowany

Keywords: clearing house; central counterparty; KDPW_CCP; over-the-counter market

Kod JEL: G23

Wstęp

Kryzys finansowy, z jakim mieliśmy do czynienia w ostatnich latach, skutkowałam dużymi zaburzeniami w funkcjonowaniu rynku pozagiełdowego *over-the-counter* (OTC). Dynamicznemu rozwojowi tego rynku nie towarzyszyło odpowiednie uregulowanie kwestii związanych z ryzykiem zawieranych transakcji. Duże instytucje finansowe w pogoni za zyskiem prześcigały się w sprzedaży skomplikowanych instrumentów finansowych i dokonywaniu transakcji spekulacyjnych obarczonych wysokim ryzykiem. Towarzyszący temu brak właściwego zarządzania ryzykiem i monitorowania ekspozycji na ryzyko doprowadził do tego, że skumulowane straty dla wielu podmiotów okazały się zbyt duże do udźwignięcia. Efektem był spadek zaufania na całym rynku finansowym, w szczególności na rynku międzybankowym, a w dalszej konsekwencji istotne zmniejszenie liczby i wartości transakcji zawieranych na rynku OTC.

W celu ustabilizowania sytuacji i ograniczenia skali shadow bankingu zaczęto poszukiwać rozwiązań, które pozwoliłyby ograniczyć ryzyko funkcjonowania rynku. Decydujący wpływ na kształt wprowadzanych rozwiązań miała międzynarodowa organizacja Financial Stability Board, monitorująca sytuację na rynkach finansowych i przygotowująca rekomendacje w zakresie regulacji światowego systemu finansowego. Nowe przepisy skoncentrowały się przede wszystkim na kwestiach rozliczania transakcji będących przedmiotem obrotu poza rynkiem regulowanym przez wyspecjalizowane izby rozliczeniowe typu CCP (tzw. centralnych kontrahentów). Same zachęty do korzystania z usług CCP okazały się jednak niewystarczające, więc zdecydowano się na wprowadzenie w Unii Europejskiej wymogu rozliczania zestandardyzowanych transakcji z rynku OTC za pośrednictwem izb rozliczeniowych i raportowania ich do zarejestrowanych repozytoriów transakcji.

Izby rozliczeniowe przez mechanizm tzw. nowacji przejmują na siebie ryzyko transakcji zawartej na rynku OTC. Pierwotna umowa jest zastępowana dwoma umowami, w których jedną ze stron transakcji jest izba rozliczeniowa. Dodatkowo izba gwarantuje rozliczenie transakcji, tworząc właściwe zabezpieczenia zapewniające płynność rozliczeń, nawet w przypadku niewypłacalności uczestnika transakcji. Ma to zwiększać bezpieczeństwo i stabilność rynku OTC.

Celem niniejszego artykułu jest analiza realizacji zadań z zakresu rozliczania transakcji z rynku OTC przez izbę rozliczeniową w Polsce, które to zadania wynikają z nowych regulacji europejskich. W analizie uwzględniono zarówno rozwiązania organizacyjno-prawne zastosowane w tym obszarze, jak i dotychczasowy rozwój usług rozliczania transakcji OTC świadczonych przez KDPW_CCP. Badanie objęło okres od momentu rozpoczęcia działalności przez KDPW_CCP do 1 maja 2016 r.

1. Regulacja rynku OTC w krajach Unii Europejskiej

Obowiązek standaryzowania produktów z rynku OTC oraz ich rozliczania przez izby rozliczeniowe typu CCP wynika z zapisów Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 648/2012 z dnia 4 lipca 2012 r. w sprawie instrumentów pochodnych będących przedmiotem obrotu poza rynkiem regulowanym, kontrahentów centralnych i repozytoriów transakcji (tzw. rozporządzenie EMIR). Przepisy te weszły w życie 16 sierpnia 2012 r. Treść rozporządzenia uzupełniają regulacyjne standardy techniczne z 19 grudnia 2012 r. (z datą wejścia w życie 15 marca 2013 r.), które doprecyzowują wymagania stawiane izbom rozliczeniowym i repozytoriom transakcji.

Działalność izb CCP jest licencjonowana przez krajowe organy nadzoru. Rejestr autoryzowanych izb prowadzi Europejski Urząd Nadzoru Giełd i Papierów Wartościowych (*European Securities Market Authority* – ESMA). Na dzień 1 maja 2016 r. w UE było zarejestrowanych 16 takich izb (tab. 1).

Tab. 1. Lista autoryzowanych CCP w UE – stan na 1 maja 2016 r. (kolejność według daty autoryzacji)

Nazwa CCP	Kod identyfikacyjny LEI	Kraj	Organ nadzorczy	Data autoryzacji
Nasdaq OMX Clearing AB	54930002A8LR1AA UCU78	Szwecja	Finansinspektionen	18 marca 2014 r.
European Central Counterparty N.V.	724500937F740MH CX307	Holandia	De Nederlandsche Bank (DNB)	1 kwietnia 2014 r.
KDPW_CCP	2594000K576D5CQ XI987	Polska	Komisja Nadzoru Finansowego (KNF)	8 kwietnia 2014 r.
Eurex Clearing AG	529900LN3S50JPU 47S06	Niemcy	Bundesanstalt für Finanzdienstleistungsaufsicht (BaFin)	10 kwietnia 2014 r.
Cassa di Compensazione e Garanzia S.p.A. (CCG)	8156006407E264D 2C725	Włochy	Banca d'Italia	20 maja 2014 r.
LCH.Clearnet S.A.	R1I04YJ0079SMW VCHB58	Francja	Autorité de Contrôle Prudentiel et de Résolution (ACPR)	22 maja 2014 r.
European Commodity Clearing	529900M6JY6PUZ9NTA71	Niemcy	Bundesanstalt für Finanzdienstleistungsaufsicht (BaFin)	11 czerwca 2014 r.
LCH.Clearnet Ltd.	F226TOH6YD6XJB17KS62	Wielka Brytania	Bank of England	12 czerwca 2014 r.
Keler CCP	529900MHIW6Z8OTOAH28	Węgry	Central Bank of Hungary (MNB)	4 lipca 2014 r.
CME Clearing Europe Ltd	6SI7IOVECKBHVB459	Wielka Brytania	Bank of England	4 sierpnia 2014 r.
CCP Austria Abwicklungsstelle für Börsengeschäfte GmbH (CCP.A)	529900QF6QY66QULSI15	Austria	Austrian Financial Market Authority (FMA)	14 sierpnia 2014 r.
LME Clear Ltd.	213800L8AQD59D3JRW81	Wielka Brytania	Bank of England	3 września 2014 r.
BME Clearing	5299009QA8BBE20OB349	Hiszpania	Comisión Nacional del Mercado de Valores (CNMV)	16 września 2014 r.
OMIClear – C.C., S.A.	5299001PSXO7X2JX4W10	Portugalia	Comissão do Mercado de Valores Mobiliários (CMVM)	31 października 2014 r.
ICE Clear Netherlands B.V.*	7245003TLNC4R9XFDX32	Holandia	De Nederlandsche Bank (DNB)	12 grudnia 2014 r.
Athens Exchange Clearing House (Athex Clear)	213800IW53U9JMJ4QR40	Grecja	Hellenic Capital Market Commission	22 stycznia 2015 r.

* poprzednia nazwa: Holland Clearing House B.V.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych: [www.esma.europa.eu].

Poszczególne autoryzowane izby rozliczeniowe uzyskują uprawnienia do rozliczania transakcji w zakresie wnioskowanych instrumentów, przy czym niektóre izby mają pod tym względem charakter uniwersalny, podczas gdy inne specjalizują się w określonych typach rynków i klasach instrumentów (tab. 2 i 3). W zakresie

rozliczania transakcji finansowymi instrumentami pochodnymi z rynku OTC działa w UE osiem izb, natomiast w zakresie transakcji repo, zawartych na rynku OTC – siedem izb.

Tab. 2. Uprawnienia izb rozliczeniowych CCP w UE do rozliczania poszczególnych klas instrumentów finansowych – stan na 1 maja 2016 r.

Klasa instrumentów		Rynek	Nasdaq OMX Clearing AB	European Central Counter-party N.V.	KDPW_CCP	Eurex Clearing AG	CCG	LCH.Clearnet S.A.	European Commodity Clearing	LCH.Clearnet Ltd.
A	udziałowe	OTC		x	x	x	x	x		x
		RM		x	x	x	x	x		x
	dłużne	OTC			x	x	x	x		x
		RM			x	x	x	x		
B	na instrumenty akcyjne	OTC	x							x
		RM	x		x	x	x	x		x
	na instrumenty dłużne	OTC	x			x				x
		RM	x		x	x				
	na stopę procentową	OTC	x		x	x				x
		RM	x		x	x				
	na stopę inflacji	OTC				x				x
		RM								
	kredytowe	OTC						x		
		RM								
	walutowe	OTC							x	x
		RM			x	x		x	x	
	towarowe	OTC	x						x	x
		RM	x			x	x	x	x	x
	klimatyczne	OTC	x						x	x
		RM	x			x			x	
frachtowe	OTC								x	
	RM	x							x	
C	repo	OTC	x		x	x	x	x		x
		RM					x			
	pożyczki papierów	OTC				x				

A – instrumenty finansowe wymienione w pkt 1–3 Załącznika I Sekcja C dyrektywy MIFID (tj. zbywalne papiery wartościowe, instrumenty rynku pieniężnego i jednostki uczestnictwa w przedsiębiorstwach zbiorowego inwestowania); B – derivaty wymienione w pkt 4–10 Załącznika I Sekcja C dyrektywy MIFID; C – inne instrumenty; RM – Regulated Market

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych: [www.esma.europa.eu].

Tab. 3. Uprawnienia izb rozliczeniowych CCP w UE do rozliczania poszczególnych klas instrumentów finansowych – stan na 1 maja 2016 r.

Klasa instrumentów		Rynek	Keler CCP	CME Clearing Europe Ltd.	CCP.A	LME Clear Ltd.	BME Clearing	OMIClear	ICE Clear Netherlands B.V.	Athex Clear
A	udziałowe	OTC					x			
		RM	x		x		x			x
	dłużne	OTC					x			
		RM	x		x		x			x
B	na instrumenty akcyjne	OTC							x	
		RM	x				x			x
	na instrumenty dłużne	OTC								
		RM	x				x			
	na stopę procentową	OTC		x			x			
		RM	x	x						
	na stopę inflacji	OTC								
		RM								
	kredytowe	OTC								
		RM								
	walutowe	OTC								
		RM	x	x						x
	towarowe	OTC		x		x		x		
		RM	x	x		x	x	x		x
	klimatyczne	OTC								
		RM		x						
	frachtowe	OTC		x						
		RM								
C	repo	OTC					x			
		RM					x			
	pożyczki papierów	OTC								x

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych: [www.esma.europa.eu].

ESMA prowadzi i aktualizuje publiczny rejestr klas instrumentów pochodnych będących przedmiotem obrotu poza rynkiem regulowanym, które podlegają obowiązkowi rozliczania. Rejestr ten jest dostępny za pośrednictwem strony internetowej ESMA. Obejmuje on także wykaz CCP, które mają zezwolenie na rozliczanie danej klasy instrumentów wraz z datą, z którą obowiązek rozliczania wchodzi w życie. Transakcje, które nie są rozliczane przez izby rozliczeniowe (np. z powodu braku możliwości ich zestandaryzowania), podlegają obowiązkowi zgłaszania do repozytoriów transakcji, a uczestnicy tych transakcji muszą wdrożyć odpowiednie procedury zarządzania ryzykiem.

2. Zasady działania KDPW_CCP w zakresie rozliczeń transakcji na rynku OTC

KDPW_CCP rozpoczęła swoją działalność 1 lipca 2011 r. na skutek wyodrębnienia podmiotu prawnego oddzielnego od KDPW. Rozdzielenie działalności KDPW i KDPW_CCP było konieczne ze względu na inne ryzyka obciążające oba podmioty. Autoryzację Komisji Nadzoru Finansowego izba uzyskała 8 kwietnia 2014 r. Była to dopiero trzecia autoryzowana izba rozliczeniowa w UE. Uzyskanie autoryzacji oznaczało, że KDPW_CCP może działać na terenie całej Unii w zakresie rozliczania transakcji zarówno na rynku regulowanym, jak i nieregulowanym (OTC). Dla KDPW_CCP oznaczało to jednocześnie podjęcie działań w nowym obszarze OTC, w którym dotychczas nie funkcjonowała (usługa OTC_Clearing). Tym samym izba stała się istotnym elementem całego systemu rozliczeń transakcji OTC, który obejmuje:

- rozliczanie transakcji przyjętych do systemu rozliczeń OTC oraz pośrednictwo w rozrachunku wynikającym z tych rozliczeń,
- zabezpieczanie płynności rozliczeń,
- zarządzanie ryzykiem rozliczeniowym,
- administrację zabezpieczeniami,
- gwarantowanie rozliczeń przez funkcję centralnego kontrpartnera (CCP) i zastosowanie mechanizmu nowacji rozliczeniowej,
- raportowanie do repozytorium transakcji (usługa świadczona przez KDPW) [*Rozliczanie derywatów OTC w KDPW_CCP*, s. 10].

Podstawowa zasada działalności izby KDPW_CCP opiera się na przejęciu roli drugiej strony każdej przyjętej do rozliczenia transakcji w wyniku nowacji. Jednocześnie izba obejmuje transakcje zawierane na rynku OTC kilkustopniowym systemem gwarantowania rozliczeń, który tworzą [*Rozliczanie derywatów OTC w KDPW_CCP*, s. 6]:

- wymogi finansowe i ostrożnościowe wobec uczestników,
- zindywidualizowane depozyty zabezpieczające i stosowanie mechanizmu codziennej ich aktualizacji zgodnie z zasadą równania do rynku (*marking to market*),
- fundusz zabezpieczający OTC tworzony solidarnie przez uczestników,
- kapitał własny KDPW_CCP (wynoszący obecnie 223 mln zł).

Warunki uczestnictwa w KDPW_CCP w zakresie rozliczeń na rynku OTC określa Regulamin Rozliczeń Transakcji (obróć niezorganizowany). Uczestnikiem KDPW_CCP może zostać firma inwestycyjna (w tym zagraniczna firma inwestycyjna), bank, inna instytucja finansowa oraz inna izba rozliczeniowa. Wśród uczestników rozliczających wyróżnia się uczestników indywidualnych, generalnych i izby rozliczeniowe. Indywidualny uczestnik rozliczający odpowiada za rozliczenie transakcji, które sam zawiera lub potwierdza (zarówno na rachunek własny, jak i swoich klientów) na specjalnej elektronicznej platformie. Generalny uczestnik rozliczający może ponadto rozliczać transakcje zawierane przez inne podmioty i innych uczestników, którzy działają na rachunek własny lub klienta.

Pierwszym uczestnikiem rozliczającym KDPW_CCP w zakresie rynku OTC został Raiffeisen Bank Polska S.A. Obecnie status generalnego uczestnika rozliczającego ma także mBank S.A. Funkcje indywidualnych uczestników rozliczających pełni natomiast 14 podmiotów (stan na 1 maja 2016 r.), którymi są największe i najbardziej aktywne na polskim rynku banki:

- Bank BGŻ BNP Paribas S.A.,
- Bank Gospodarstwa Krajowego,
- Bank Handlowy w Warszawie S.A.,
- Bank Millennium S.A.,
- Bank Ochrony Środowiska S.A.,
- Bank Polska Kasa Opieki S.A.,
- Bank Zachodni WBK S.A.,
- Credit Agricole Bank Polska S.A.,
- Deutsche Bank Polska S.A.,
- Getin Noble Bank S.A.,
- ING Bank Śląski S.A.,
- Powszechna Kasa Oszczędności Bank Polski S.A.,
- Bank Pocztowy S.A.,
- FM Bank PBP S.A.

Uczestnictwo w KDPW_CCP wymaga spełnienia określonych wymogów technicznych, finansowych i kapitałowych. Wymagania techniczne obejmują m.in. obowiązkowy udział (przynajmniej raz w roku) w testach Systemu Zachowania Ciągłości Funkcjonowania, organizowanych przez izbę rozliczeniową, oraz uzyskanie dostępu do tzw. platformy confirmacji, na której uczestnicy mogą potwierdzać warunki zawartych przez siebie lub swoich klientów transakcji. Transakcje zawierane na instrumentach pochodnych OTC są potwierdzane (tzw. confirmacja) na platformie MarkitWire, natomiast dla transakcji repo przeznaczona jest platforma confirmacji KDPW_CCP. Stąd instrukcje rozliczeniowe przekazywane są do izby rozliczeniowej, która dokonuje rozliczenia.

W zakresie wymagań finansowych uczestnik rozliczający jest zobowiązany do dokonania wpłaty początkowej do funduszu zabezpieczającego OTC (w wysokości 5 mln zł, wyłącznie gotówką), wniesienia depozytu wstępnego (1 mln zł) i otwarcia konta rozliczeniowego w systemie OTC. Z kolei wymogi kapitałowe dotyczą wysokości kapitałów własnych uczestników. Nie mogą być one niższe niż 100 mln zł w przypadku generalnego uczestnika rozliczającego i izby rozliczeniowej oraz 50 mln zł w przypadku indywidualnego uczestnika rozliczającego.

Uczestnicy rozliczający są ponadto zobowiązani do systematycznego raportowania określonych informacji finansowych oraz codziennego obliczania wskaźników wynikających z norm ostrożnościowych – ich przekroczenie wymaga wyjaśnienia tego stanu i podjęcia działań w celu jego likwidacji.

Wspólnie z największymi polskimi bankami został wypracowany system rozliczeń transakcji zawieranych na rynku OTC (system kdpw_otc). Zasady dokonywania

rozliczeń transakcji OTC reguluje dokument KDPW_CCP Szczegółowe Zasady Systemu Rozliczeń OTC. Przyjmowanie transakcji do systemu rozliczeń OTC odbywa się w godzinach od 9.00 do 17.00 (jedynie transakcje repo, których rozrachunek ma nastąpić w dniu ich przyjęcia do systemu rozliczeń OTC, są przyjmowane do 15.30). Na bieżąco transakcje są monitorowane pod kątem wykorzystania przez uczestnika rozliczającego limitu zabezpieczeń i limitu kredytowego. O godzinie 17.15 rozpoczyna się sesja kompensacyjna, w wyniku której ustalane są wysokości zobowiązań lub należności pieniężnych do uregulowania z tytułu bieżących rozliczeń, wpłat do Funduszu Zabezpieczającego OTC i wpłat z tytułu depozytów zabezpieczających. Zobowiązania muszą być uregulowane na 15 minut przed rozpoczęciem kolejnej sesji. Raporty z rozliczenia trafiają do uczestników rozliczenia, a informacje o transakcjach – do repozytorium transakcji KDPW_TR.

W przypadku niewypłacalności uczestnika rozliczającego są uruchamiane środki systemu gwarantowania rozliczeń na rynku OTC według określonej kolejności:

- należności niewypłacalnego uczestnika rozliczającego,
- depozyty zabezpieczające,
- środki właściwego funduszu wniesione przez uczestnika naruszającego,
- środki zasobu celowego KDPW_CCP,
- wpłaty pozostałych uczestników rozliczających KDPW_CCP do właściwego funduszu,
- majątek własny KDPW_CCP (do 110% wymogu kapitałowego),
- wpłaty dodatkowe pozostałych uczestników rozliczających do właściwego funduszu,
- pozostały majątek własny KDPW_CCP [*Rozliczanie derywatów OTC w KDPW_CCP*, s. 8].

3. Rozliczanie transakcji na rynku OTC w Polsce – dane ilościowe

KDPW_CCP jest liderem w Europie Środkowo-Wschodniej w zakresie rozliczania transakcji na rynku regulowanym. W 2014 r. rozliczyła 46% transakcji z rynku kasowego GPW i 84,3% transakcji z rynku terminowego GPW (według ich wartości) [*KDPW_CCP – Leader in the CEE Region*, s. 8]. Usługi rozliczania i gwarantowania rozliczeń transakcji zawartych na rynku pozagiełdowym polska izba świadczy dopiero od grudnia 2012 r. Na rozliczenie pierwszych transakcji z rynku OTC trzeba było czekać do kwietnia 2014 r. KDPW_CCP rozliczyła wówczas tylko dwie transakcje, a kolejną – w maju 2015 r. (pomiędzy Citi Handlowym a mBankiem). Właściwie dopiero w lipcu 2015 r. zaczęła rozliczać transakcje OTC na szerszą skalę. Obecnie KDPW_CCP prowadzi rozliczenia następujących transakcji OTC denominowanych w złotych: forward na stopę procentową (*Forward Rate Agreement*), swap stopy procentowej (*Interest Rate Swap*), *Overnight Index Swap*, *Basis Swap* oraz transakcje repo na polskich obligacjach skarbowych. KDPW_CCP złożyła też wniosek o roz-

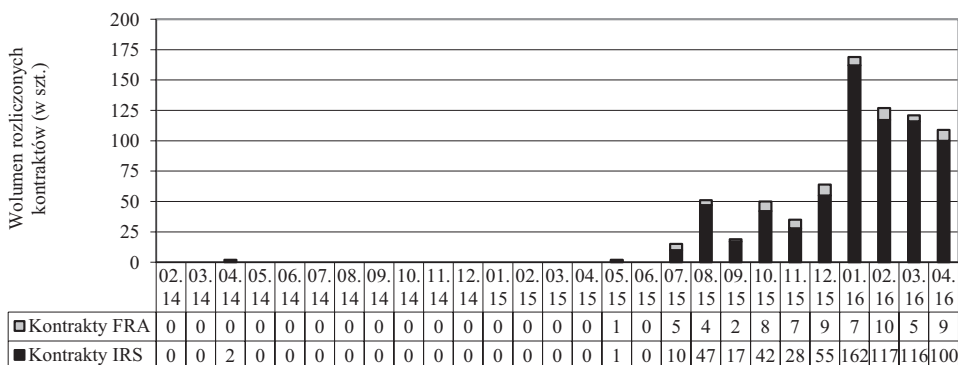
szerzenie autoryzacji o kolejne instrumenty: IRS, OIS i FRA denominowane w euro. Planuje także w najbliższym czasie wprowadzenie usługi rozliczania transakcji OTC walutowymi instrumentami pochodnymi.

Analiza danych dotyczących wolumenu transakcji rozliczonych przez KDPW_CCP w okresie kwiecień 2014 r. – kwiecień 2016 r. pozwala stwierdzić, iż udział transakcji z rynku OTC wśród wszystkich rozliczanych transakcji jest na razie niewielki. Na rynku nieregulowanym najczęściej przez izbę są rozliczane kontrakty IRS (697 kontraktów), a w dalszej kolejności kontrakty FRA (67 kontraktów). Do końca kwietnia 2016 r. rozliczono również 16 transakcji OIS i 4 Basis Swap, nie rozliczono natomiast żadnej transakcji repo. W sumie w badanym okresie rozliczono 784 kontrakty z rynku OTC, co w porównaniu z wolumenem rozliczonych derywatów z rynku regulowanego (ponad 5,9 mln kontraktów) stanowiło niewielką część rozliczanych transakcji (tab. 4). Można jednak zaobserwować systematyczny wzrost zainteresowania rozliczaniem transakcji OTC, co potwierdzają miesięczne wolumeny rozliczonych kontraktów IRS i FRA (rys. 1).

Tab. 4. Wolumen transakcji rozliczonych przez KDPW_CCP w okresie kwiecień 2014 r. – kwiecień 2016 r.

Rynek	Instrument	Wolumen rozliczonych transakcji			
		Kwiecień – grudzień 2014 r.	Styczeń – grudzień 2015 r.	Styczeń – kwiecień 2016 r.	Łącznie w badanym okresie
Rynek terminowy obrot zorganizowany	Kontrakty terminowe na indeksy	1 462 212	1 884 107	701 254	4 047 573
	Kontrakty terminowe na akcje	272 807	669 077	263 441	1 205 325
	Kontrakty terminowe na walutę	141 614	231 282	53 721	426 617
	Kontrakty terminowe na WIBOR	72	46	30	148
	Kontrakt terminowy na koszyk obligacji	45	49	25	119
	Opcje na indeks WIG20	89 220	115 506	32 432	237 158
	Jednostki indeksowe MINIWIG20	300	0	0	300
Rynek kasowy obrót zorganizowany	Papiery wartościowe	10 591 159	17 548 217	6 122 900	34 262 276
Rynek terminowy OTC	Kontrakt <i>Interest Rate Swap</i> (IRS)	2	200	495	697
	Kontrakt <i>Forward Rate Agreement</i> (FRA)	0	36	31	67
	<i>Overnight Index Swap</i> (OIS)	0	8	8	16
	Kontrakt <i>Basis Swap</i>	0	4	0	4
Rynek kasowy OTC	Transakcje repo	0	0	0	0

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych: [www.kdpwccp.pl].

Rys. 1. Miesięczne wolumeny kontraktów IRS i kontraktów FRA rozliczonych przez KDPW_CCP

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych: [www.kdpwccp.pl].

Podsumowanie

Przeprowadzone analizy wykazują stopniowy rozwój świadczonych przez KDPW_CCP usług rozliczania transakcji będących przedmiotem obrotu na rynku OTC, chociaż w rozliczeniach prowadzonych przez izbę dominują transakcje zawierane na rynku zorganizowanym.

Trudno jest odnieść liczbę rozliczanych przez KDPW_CCP transakcji z rynku OTC do całego obrotu na rynku pozagiełdowym, ponieważ statystyka, jaką prowadzi NBP na podstawie informacji od najbardziej aktywnych banków i oddziałów instytucji kredytowych prowadzących działalność operacyjną w Polsce, jest dokonywana w oparciu o średnie dzienne wartości obrotów.

Bez wątpienia wprowadzenie rozliczania transakcji OTC przez izbę rozliczeniową zwiększa poziom bezpieczeństwa i stabilności tego segmentu rynku finansowego, stanowiąc istotny element sieci bezpieczeństwa całego systemu finansowego. Dodatkowo jest to korzystne dla banków, które mogą stosować dla transakcji rozliczanych w izbie niższe wymogi kapitałowe (zgodnie z zapisami CRD IV) [*Capital Requirements Directive*] i CRR [*Capital Requirements Regulation*]), a w związku z tym niższe limity zabezpieczeń w porównaniu z transakcjami bilateralnymi [Folder informacyjny KDPW_CCP, s. 10].

Bibliografia

Folder informacyjny KDPW_CCP.

KDPW_CCP – *Leader in the CEE Region*, www.kdpwccp.pl/en/Press-Room/Documents/KDPW_CCP_EU_EN.pdf [data dostępu: 10.01.2017].

Regulamin Rozliczeń Transakcji (obróć niezorganizowany), KDPW_CCP.

Rozliczanie derywatów OTC w KDPW_CCP, www.kdpwccp.pl/en/Press-Room/Documents/BroszuraC-CP_cmyk_2.pdf [data dostępu: 10.01.2017].

Rozporządzenie delegowane Komisji (UE) nr 149/2013 z dnia 19 grudnia 2012 r. uzupełniające rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 648/2012 w odniesieniu do regulacyjnych standardów technicznych dotyczących pośrednich uzgodnień rozliczeniowych, obowiązku rozliczania, rejestru publicznego, dostępu do systemu obrotu, kontrahentów niefinansowych, technik ograniczania ryzyka związanego z kontraktami pochodnymi będącymi przedmiotem obrotu poza rynkiem regulowanym, które nie są rozliczane przez kontrahenta centralnego (Dz. Urz. UE L 52/11 z 23 lutego 2013 r.).

Rozporządzenie delegowane Komisji (UE) nr 152/2013 z dnia 19 grudnia 2012 r. uzupełniające rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 648/2012 w odniesieniu do regulacyjnych standardów technicznych dotyczących wymogów kapitałowych obowiązujących partnerów centralnych (Dz. Urz. UE L 52/37 z 23 lutego 2013 r.).

Rozporządzenie delegowane Komisji (UE) nr 153/2013 z dnia 19 grudnia 2012 r. uzupełniające rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 648/2012 w odniesieniu do regulacyjnych standardów technicznych dotyczących wymogów obowiązujących kontrahentów centralnych (Dz. Urz. UE L 52/41 z 23 lutego 2013 r.).

Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 648/2012 z dnia 4 lipca 2012 r. w sprawie instrumentów pochodnych będących przedmiotem obrotu poza rynkiem regulowanym, kontrahentów centralnych i repozytoriów transakcji (Dz. Urz. UE L 201 z 27 lipca 2012 r.).

Szczegółowe Zasady Systemu Rozliczeń OTC, KDPW_CCP.

www.esma.europa.eu [data dostępu: 10.01.2017].

www.kdpwccp.pl [data dostępu: 10.01.2017].

The Role of the Central Counterparty in Clearing of OTC Transactions Based on the Activity of KDPW_CCP

The paper is an analysis of the role of KDPW_CCP as a the central counterparty in clearing of OTC transactions in Poland. Central clearing for certain classes of OTC instruments, application of risk mitigation techniques for non-centrally cleared OTC derivatives and reporting to trade repositories are the main obligations imposed by the EMIR Regulation.

Rola centralnego kontrahenta w rozliczeniach transakcji na rynku nieregulowanym OTC na przykładzie działalności KDPW_CCP

Celem artykułu jest analiza realizacji zadań z zakresu rozliczania transakcji z rynku OTC przez izbę rozliczeniową w Polsce. Wynikają one z nowych regulacji europejskich. W analizie uwzględniono zarówno rozwiązania organizacyjno-prawne zastosowane w tym obszarze, jak i dotychczasowy rozwój usług rozliczania transakcji OTC świadczonych przez KDPW_CCP. Badanie objęło okres od momentu rozpoczęcia działalności przez KDPW_CCP do 1 maja 2016 r.